ОБЩУВАНЕ	А/ УМЕНИЕ ДА РАЗБЕРЕШ И ДА БЪДЕШ РАЗБРАН А1/ / Умение за декодиране на съобщение S1/ / вербално	С А А1 S1

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

Упражнението има за цел да покаже на младежите как да подбират полезните информации от дадено съобщение: разговори, телефон, радио..., да го разберат, за да могат да го препредадат на други (да бъдат разбрани).

Предварително, обучаващият е направил сравнително къси записи на диалози, разговори от ежедневието (радио, телефон, различни разговори).

ФАЗА 1:

Обучаващият пуска записа на един от участниците без да може останалата част от групата да чува (младежът може да прослуша още веднъж разговора, ако желае).

ФАЗА 2:

Младежът трябва да преразкаже на членовете на групата това, което е разбрал от чутото, със собствени думи.

ФАЗА 3:

Обучаващият пуска записа на цялата група. Всеки участник изказва мнението си за предаденото съобщение (евентуално с помощта на подготвени за целта фишове).:
- съобщението предадено ли е правилно ?
- липсват ли важни моменти ? Кои ?

Може да се постави задача на групата да формулира отново съобщението, ако не е било правилно предадено.

ФАЗА 4:

Упражнението се повтаря с други участници по желание.

Продължителност	Необходими материали
Първият опит може да продължи от от 20 до 25 мин. при разглеждане от групата или по около 15 мин. на ситуация.	Един видеозапис на телефонен разговор, съобщение оставено на тел. секретар, информации от радиото, диалози на професионална тема, „рекламации” в различни институции

ОБЩУВАНЕ	А/ УМЕНИЕ ДА РАЗБЕРЕШ И ДА БЪДЕШ РАЗБРАН А1/ Умение за декодиране на съобщение S2/ невербално	С А А1 S2

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

Преди всичко става въпрос младите хора да разберат, че трябва да разпознават емоцията в другия и да си дават сметка за разликата между това, което се изразява и това, което другите възприемат.

ФАЗА 1:

Обучаващият показва в началото серия от лица, изразяващи различни емоции (страх, тъга, радост, изненада, гняв и т. н...). Групата трябва да определи емоциите изразени на всяко лице като всеки защитава собственото си мнение докато се стигне до съгласие и след това се преминава на следващото лице.

ФАЗА 2:

В тази фаза всеки участник тегли едно билетче, на което е посочено чувство, което трябва да бъде изразено с мимики пред групата. Групата трябва да разпознае за какво чувство става въпрос.

В случай на несъгласие, обучаващият моли недоволните да покажат как биха изразили въпросното чувство.

Продължителност	Необходими материали
Фаза 1: 30 мин. Фаза 2: 30 мин.	• Комплект от снимки с лица изразяващи различни чувства • Торбичка с билетчета

ВЪЗМОЖНО РАЗШИРЯВАНЕ И ЗАДЪЛБОЧАВАНЕ:

1. Да се симулира разговор за наемане на работа от гледна точка на проявените емоции от двамата събеседника.
2. Да се анализират сцени от филми, изразяващи различни чувства, като се гледат отначало без звук, а след това със звук. Да се направи опит младежите да направят изводи за субектовността на възприемането.

Коментар :

F Това упражнение е предназначено по-скоро за малки групи от (6-8), така че да може веднага да се открият неправилно декодирани послания.

ОБЩУВАНЕ	А/ УМЕНИЕ ДА РАЗБЕРЕШ И ДА БЪДЕШ РАЗБРАН А1/ Умение за декодиране на S2/ невербално	С А А1 S2

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

Обучаващият предлага на участниците да си изберат една професия или известна личност, която трябва да представят пред останалите с мимики. Групата трябва да открие за каква професия или личност става въпрос.

Ако групата не може да познае :

-младежът може да предаде щафетата на друг, за да се види как той ще се справи.

-групата получава правото да задава затворени въпроси (отговорите са с да или не).

ВАРИАНТИ:

← Обучаващият показва на групата портрет (картина, реклама….) .

a) Всеки изразява чувството, което портретът предизвиква в него;
b) Сравняване на мненията.

↑ Обучаващият представя част от филм :

c) Групата наблюдава без звук;
d) След това всеки отразява писмено чувствата изразени от актьорите;

e) Групата наблюдава отново, но със звук;
f) Обсъждане на това, което е забелязано първия път и втория със звук.

Продължителност	Необходими материали
Вариант 1: 40 мин. Вариант 2: 1 ч.	• Портрет • Откъс от филм • Видео

Коментар :

F Тези упражнения могат да окуражат по-срамежливите участници да бъдат по-експресивни. Те могат да бъдат повод за разговор за значението на невербалното изразяване в комуникацията и за недобрият ефект на разминаване между вербалния и невербалния начин на изразяване.

Например, ако кажа на някого, че новата му прическа много му отива, но не го мисля искрено, той ще получи двете послания. Невербалното съобщение ще бъде по-силно възприето, но на подсъзнателно ниво. Ето защо лицето получаващо комплимента няма да се чувства добре без да разбира защо.

Може да бъде даден следният съвет:

« ако човек почувства безпокойство по време на разговор, трябва да се замисли дали има съответствие между вербалното и невербалното изразяване ».

ОБЩУВАНЕ	**А/ УМЕНИЕ ДА РАЗБЕРЕШ И ДА БЪДЕШ РАЗБРАН** **А1/ Умение за декодиране на вербално и невербално съобщение** **А2/** Умение за изразяване по разбираем начин **S1/ устно (думи и жестове)**	С.А А1-А2 S1

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

Упражнението се състои в симулация на разговор за наемане на работа. То е предназначено да помогне на участниците да разберат позицията на техния евентуален събеседник, да бъдат разбрани от него и да бъдат подготвени за такива ситуации, чиито предизвикателства, те обикновено подценяват или надценяват.

Обучаващият представя упражнението, което трябва да бъде изиграно и търси доброволци, които да влязат в ролята на работодатели и на търсещи работа (или стаж, практика).

ФАЗА 1 : **Подготовка**

Доброволците за ролята на работодател разсъждават върху нуждите и очакванията на шефа, който те ще представят (зидар, фризьор, търговец и т. н....) и се подготвят по съответния начин (какво ще кажат, как ще се държат). Тези, които приемат ролята на търсещия работа (или стаж) разсъждават върху въпросите, които трябва да се поставят на един шеф, поведението, което трябва да имат и „клопките", които трябва да избегнат по време на такъв разговор.

В това време обучаващият дава някои указания на останалите, за да може всеки участник да наблюдава активно това, което ще се случи по време на срещата. (Вж. таблиците).

ФАЗА 2 : **Разговор**

Всеки разговор между „работодателя" и „този, който търси работа" (или стаж) продължава между 15 и 20 минути, но може да бъде преустановен и преди това, ако някой от двамата се чувства зле в създадената ситуация.

Останалите си водят бележки, но в никакъв случай не бива да се намесват в разговора.

ФАЗА 3 : **Изразяване на преживяното по време на разговора**

Всеки от участниците изразява това, което е изпитал по време на различните фази на разговора и общото впечатление, което му остава накрая. В този момент може да се намесва само обучаващият, за да помогне на всеки да изрази това, което е почувствал.

ФАЗА 4 : **Бележки на останалите членове на групата, които са наблюдавали**

Наблюдателите, всеки на свой ред изказва мнението си за това, което е установил (устно изказване, жестове, поведение) без да прави личностни оценки.

ФАЗА 5: Последната фаза на упражнението е посветена на общо обсъждане на добрия начин на изказване и съответно поведение на базата на разговорите, които са проведени.

Продължителност	Необходими материали
Продължителност: от 60до 90 мин.	• Таблица за наблюдение

ВАРИАНТ:

В края на разговора, « този, който търси работа » излиза от стаята и групата обсъжда представянето му.

Той може да бъде придружен от други двама участника, които ще бъдат негови съветници, за по-доброто му представяне.

След това се връща в стаята и се опитва да приложи на практика дадените му съвети.

Групата изказва мнението си по това ново представяне и съвместно с участника разглежда точките, по които има нужда да положи повече усилия.

РАЗШИРЕНИЕ И ЗАДЪЛБОЧАВАНЕ:

На базата на представянето на доброволец (търсещ работа или стаж), останалите дават мнението си като се опират на критериите за оценка от таблиците (стр. 185 и 186).

След това групата описва в добър стил и правопис съдържанието на разговора.

По-нататък се обсъжда значението на облеклото и поведението по време на такава среща.

Примери:

- когато изглежда нерешителен, срамежлив, пасивен, чувства се неудобно.
- показва нервност, агресивност, арогантност.
- фамилиарничи, проявява грубост .

<u>Таблица за наблюдение N°1</u> : ВАШЕТО ПОВЕДЕНИЕ ЗА ВАС

Невербални елементи	**Пасивен**	**Уверен**	**Агресивен**
Паравербални сила на гласа	слаб	адаптиращ се (по-силен в групата)	силен
интонация	неутрална	топъл глас, адаптиран към съдържанието	преиграващ
вербален дебит	бавен	равномерен и спокоен	бърз
количество думи	говори малко, остава другите да говорят	говори колкото останалите	говори много, не оставя думата на другите
Невербални поглед	изплъзващ се	пряк контакт	фиксира събеседника
израз на лицето	мрачен	експресивност : мимиката е в съответствие с вербалното съдържание	нервен, неспокоен
положение на тялото	отпуснат, изтощен, затворен в себе си	гъвкав, на умерено разстояние	напрегнат, изпънат, прекалено близо до събеседника
движения на тялото	редки или нервни	спокойни, бавни, подчертаващи речта	неравномерни, бързи

Таблицата е от ***" Психиатрични грижи*** " n°79.

<u>Таблица N° 2</u> : ОБЩО РАЗВИТИЕ НА РАЗГОВОРА

ОБЩО ПОВЕДЕНИЕ

	--	-	+	++
Представителност				
Външен вид				
Тактичност-Учтивост				
Поведение				

ГЛАС

	--	- +	++	
Дебит				
Речник				
Структура на изреченията				
Връзка между изреченията				

МОТИВАЦИЯ

	--	-	+	++

ПОВЕДЕНИЕ

	--	- +	++	

Интерес към работното място				
Динамика				
Увереност				
Убедителност				

Начин на изслушване				
Поглед				
Жестове и движения				
Ръкостискане				

<u>Таблица за наблюдение</u> <u>N° 3</u> :

Отговорете на въпросите използвайки колоните + и –:

	+	-
Общо впечатление - Подобаващо ли е облеклото ? - Адаптирано ли е към предлаганото работно място ? - Има ли поддържан външен вид ?		
Начин на изразяване - Разбираем ли е начинът на говорене ? - Правилно ли са построени изреченията ? - Дали са кратки, точни ? - Речникът адаптиран ли е към дадената ситуация ?		
Поведение • Динамика Дали начина на представяне, на сядане, на разговор са на мотивиран, ентусиазиран човек • Учтивост Дали кандидатът не пуши, не дъвчи, избягва фамилиарничене, груби изрази, не прекъсва говорещия… • Владеене на чувствата си Дали кандидатът е спокоен, усмихнат....без нервни жестове, тикове, агресивни отговори, мълчание… • Организация Документите му на разположение ли са, води ли си бележки… • Внимание Дали е поставил уместни въпроси, бил ли е разсеян… • Тактичност Дали е избягвал критики, политически разговори, неморални изрази • Естествено поведение Има ли открито поведение, без да блъфира, без да се изхвърля… • Достойнство Дали избягва ласкателствата, оплакванията…		

<u>Таблица за наблюдение</u> <u>N° 4</u> :

Докато участникът говори, всеки член на групата го оценява по шест критерия, за да изрази като какъв го възприема:

1. СКРОМЕН	**7.** ОСВОБОДЕН	**13.**ПОКАЗВА ЗРЕЛОСТ	**19.**ГОВОРИ ТРУДНО ПРЕД ПУБЛИКА
2 ПАСИВЕН	**8**. ДИНАМИЧЕН	**14.** УВЕРЕН В СЕБЕ СИ	**20.** НЕСПОКОЕН
3. АКТИВЕН	**9.** БЪРЗО МИСЛЕЩ	**15.**ДИРЕКТЕН ПОГЛЕД	**21.** ДОБРО НАМЕРЕН
4. ИЗПЛЪЗВАЩ СЕ ПОГЛЕД	**10.** НЕРВЕН	**16.** ПРАВИ ЕДНИ И СЪЩИ ЖЕСТОВЕ	**22.** ДИСКРЕТЕН
5. ОБЪРКАН	**11.** ОРИГИНАЛЕН	**17.** ИЗРАЗЯВА СЕ ЛЕСНО	**23.** АГРЕСИВЕН
6. ИНТЕРЕСУВА СЕ ОТ ДРУГИТЕ	**12.**СЛАБО МОТИВИРАН	**18.** ИЗКУСТВЕНО ПОВЕДЕНИЕ	**24.** ИНДИВИДУАЛИСТ

ОБЩУВАНЕ	**А/ УМЕНИЕ ДА РАЗБЕРЕШ И ДА БЪДЕШ РАЗБРАН** **А1/ Умение за декодиране на вербално и невербално съобщение** **А2/ Умение за изразяване по разбираем начин**	С А А1-А2 S2
	S2/ писмено изразяване	

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО	
	Подготовка : Обучаващият предлага няколко примера за скорошни събития, които биха могли да бъдат теми за редактиране на документи: Примери : - Покана за празник; - Проявяване на интерес към болен човек ; - Искане на документация от туристическа агенция; - Пожелания за рожден ден; - Търсене на стаж. Всяка тема се отбелязва няколко пъти на различни листи, така че няколко участника да работят по една и съща тема. **ФАЗА 1** : Всеки участник редактира писмо по тема изтеглена от предложените, от обучаващия. Без да знаят, няколко участника са изтеглили една и съща тема. **ФАЗА 2** : Всеки участник прочита написаното от него писмо пред другите, а те трябва да определят каква е била темата. **ФАЗА 3 :** Участниците, които имат една и съща тема се събират в една група. На базата на написаното в различните писма, те редактират ново писмо, възможно най-пълно и го написват на черната дъска. **ФАЗА 4 :** Съставеният от всяка група текст се обсъжда и критикува от другите групи. Писмата се променят като се имат предвид забележките на участниците и след това се преписват различните писма. **ФАЗА 5** : Обучаващият и участниците съставят списък на критериите позволяващи да се направи проверка дали писмата са достатъчно ясни. **ОЦЕНКА:**

	Писане на писма от този вид се иска от участниците в следващи по-късни срещи.	
	Продължителност	**Необходими материали**
	Фази 1 и 2: 1 час **Фази 3, 4 и 5: около 1 час; различни в зависимост от времето необходимо за преписване.**	• Листи с написани теми. • Дъска или големи листи за всяка група • Коркова дъска, кабарчета

Коментар :

F Целта на упражнението е участниците да придобият умения да съставят достатъчно ясно и разбираемо писма. Граматическата и правописна проверка може да бъде тема на по-специфична работа и трябва да се разграничат отделните цели при оценката.

F Преди осъществяване на това упражнение групата трябва да има вече известен опит за работа в група, дори и обучаващият да осигурява доброто регулиране на протичане на упражнението.

ОБЩУВАНЕ	А/ УМЕНИЕ ДА РАЗБЕРЕШ И ДА БЪДЕШ РАЗБРАН **А2/ Умение за изразяване по разбираем начин**	С А А2 S2
	S2/ писмено	

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

Това упражнение се прави по двойки и има за цел участниците да придобият умения за точно писмено изразяване и работа по локализиране в пространството.

Участниците разполагат с листи формат А4 съдържащи в лявата част на листа малки квадратчета, в които са нарисувани няколко прости геометрични фигури (по една в очертание). По средата на листа има линия и в дясната част се съдържат същите очертания като вдясно, но празни (вж. схемата).

ФАЗА 1:

Един младеж редактира в редовете, в центъра на листа, описание на фигурата, нарисувана вляво. След това прегъва лявата част обратно, така че неговият партньор да не може да види оригиналната рисунка, а само направеното описание.

ФАЗА 2:

Вторият младеж, който не е видял рисунката трябва да я направи въз основа на писмените описания, направени от първия участник.

ФАЗА 3:

Прави се сравнение !
И двамата съставят заедно описание на рисунката като се стремят да съставят възможно най-близък текст до рисунката.

ВАРИАНТ

Този текст може да бъде тестван от трети участник, което ще позволи да се провери още веднъж описанието.

Продължителност	Необходими материали
Фаза 1: 20 мин. **Фаза 2: 10 мин.** **Фаза 3: 20 мин.**	• Листи формат А4, подготвени в съответствие със схемата по-долу, от обучаващия.

Коментар :

F Това упражнение може да бъде направено по друг начин по отношение на пътя, който трябва да изминат младежите, когато търсят стаж и трябва да отидат до място известно на друг участник от групата.

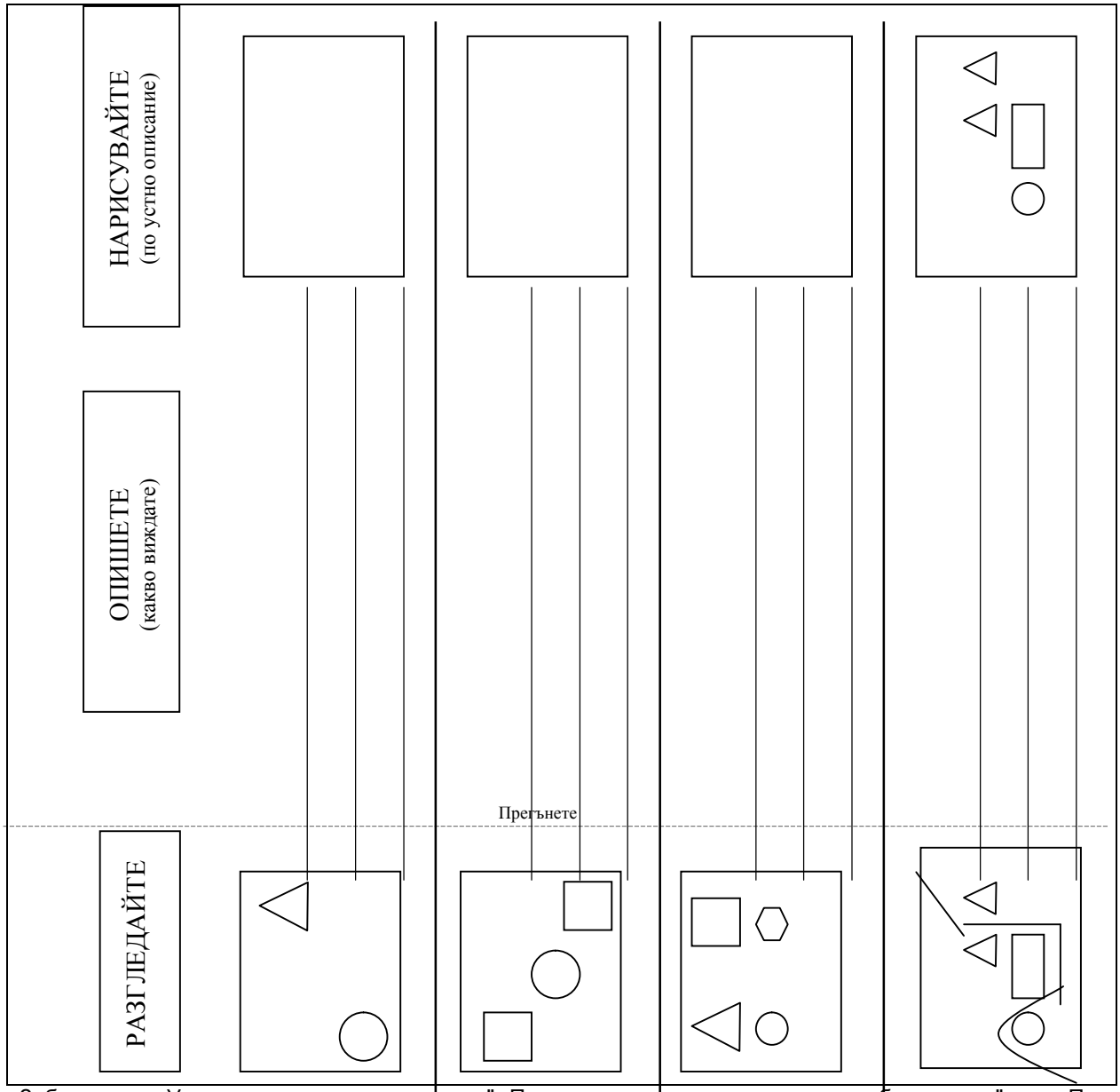

Забележка : Упражнение адаптирано от " Програма за инструментално обогатяване" от Пр. ФЬОРШТАЙН.

ОБЩУВАНЕ	**А/ УМЕНИЕ ДА РАЗБЕРЕШ И ДА БЪДЕШ РАЗБРАН** **А3/ Умение за предаване на преживяно събитие** **S1/ структурирайки своя разказ ясно и логично** **S2/ използвайки детайли и уточнения**	С А А3 S1-S2

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

Цел : Всеки участник да осъзнае, че за да бъде разбран един разказ, той трябва да е достатъчно точен и ясен.

Участниците предлагат съвместно преживяно събитие.
Например :

- **Ä** Първият учебен ден;
- **Ä** Един обикновен ден в центъра за обучение;
- **Ä** Един по-особен ден: посещение, мероприятие, ден на отворените врати…;
- **Ä** Или събитие от видео запис.

…

Те трябва самостоятелно да се подготвят да го разкажат, като за целта разполагат с двадесетина минути.

Указания : В разказа трябва да има описание на различни действия и дейности, както и изпитани чувства.

Фаза 1:

- Всеки описва събитието писмено.

Фаза 2:

- Участниците разменят разказите си. Обучаващият раздава таблица, която ще бъде попълнена от този, който има задача да прочете текста. (таблицата по-долу)

Фаза 3:

- След прочитане на разказа, той се връща на неговия автор заедно с попълнената таблица, в която са отбелязани неясните неща.

Фаза 4:

- Авторът поправя текста си като има предвид направените забележки.

Таблица за попълване след прочитане на разказа :

В текста са отбелязани :	да	не	недостатъчно	
Ориентири за място				
Ориентири за време				
Ориентири за действия (дейности…)				
Допълнения към дейностите (материали, инструменти…)				
Лица				
Общи впечатления, изпитани чувства				
Хронологичен ред				

Оценка:

Тя ще бъде направена за разказа на друго събитие, като тази работа може да бъде направена и вкъщи. Критериите за добър разказ могат да бъдат определени от цялата група.

Коментари:

F Тук не става въпрос да се разглежда разказа като литературен жанр, а да се позволи на участниците (чийто начин на изразяване е обикновено много беден) да придобият умения да предадат събитие, на което са присъствали по един обикновен, но точен и разбираем начин.

F Обучаващият може да предложи на всеки участник да конкретизира една или две цели за постигане и прогресиране с всеки следващ разказ. Този подход има двойно предимство. Първо всеки се ангажира лично в упражненията и второ обучаващият може да предложи евентуално специфична помощ за постигане на поставените цели. (Например : малки историйки, които трябва да бъдат подредени с цел придобиване на умения за поставяне в хронологичен ред, трансверсална работа съвместно с учителя по роден език.

Забележка

За участниците, за които писменото изразяване е изключително трудно, упражнението може да бъде направено устно или схематично пред групата, след индивидуална работа в продължение на 15 минути и след това да се избере начина на представяне или дори да бъде отложен за друг път.

Продължителност	Необходими материали
Фаза: 1+2+3+4 : 2 часа най-малко	Да се предвиди аудиовизуален помощен материал, ако никакво събитие преживяно от групата не може да послужи за разказ.

ОБЩУВАНЕ	А/ УМЕНИЕ ДА РАЗБЕРЕШ И ДА БЪДЕШ РАЗБРАН **А4/ Умение да водиш разговор по телефон**	С А А4

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

ФАЗА 1:

Всеки участник изтегля билетче, върху което е посочена тема на неговия телефонен разговор.
Например :

- Ä Търсене на информация (автобус, влак, …);
- Ä Уговаряне или промяна на среща;
- Ä Търсене на стаж в предприятие…

ФАЗА 2 :

По желание, двама участника възпроизвеждат последователно своята телефонна ситуация.
Групата наблюдава с цел попълване на таблица за оценяване :

	Недостатъчно	**Достатъчно**	**Много добро**	**Допълнителни бележки**	
Съдържание на съобщението					
Представяне					
Последователност в идеите					
Изразяване на искането					
Глас и поведение					
Учтивост					
Бързина на говорене					
Увереност					
Използван речник					

ФАЗА 3 :

- Ä Участниците могат да започнат отново, като имат предвид бележките направени от групата ;
- Ä Участниците могат да изтеглят друга тема за разговор и го провеждат пред групата ;
- Ä Други участници на свой ред симулират телефонен разговор.

ФАЗА 4 :

По-късно, участниците са поставени в реални ситуации.
Например: телефонен разговор с информацията на гара или автогара, за да попитат за разписание и цени на влак или автобус; разговор с предприятие, за да се попита дали е възможно да бъде проведена среща или стаж...

Таблица за оценяване:

Предварително трябва да се обсъдят съветите за провеждане на един добър телефонен разговор като евентуално се подготви фиш със съвети.

Продължителност	Необходими материали
Фаза: 1+2+3 = 1 час	**Билетчета с теми за разговорите, които се изтеглят**

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

ТЕЛЕФОНЪТ
Съвети за телефонен разговор

Подготвям се за разговора
Мисля да кажа :

- **Ä Да попитам за човека, който най-точно би ми отговорил;**
- **Ä Моите координати;**
- **Ä Причините за моето обаждане;**
- **Ä Какво мога да предложа.**

Внимание !

- **Ä Изчаквам да ме изслушат;**
- **Ä Не говоря много бързо;**
- **Ä Подбирам изразите;**
- **Ä Внимавам за това, което ми се казва;**
- **Ä Опитвам се да завърша добре разговора.**

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ЕДИН ДОБЪР ТЕЛЕФОНЕН РАЗГОВОР

При всяка една ситуация :

- **Ä** Започвайте разговора винаги с поздрав;
- **Ä** Представете се;
- **Ä** Усмихвайте се… вашият глас също се усмихва и вие ще говорите приветливо и приятно;
- **Ä** Говорете отчетливо, бавно и достатъчно силно;
- **Ä** Изразявайте се точно и сбито. Съставяйте ясни, кратки и прости изречения;
- **Ä** Започвайте веднага с основния проблем, вашият събеседник няма време за губене;
- **Ä** Не забравяйте да кажете „довиждане” в края на разговора;
- **Ä** Да се предвиди хартия и химикал за водене на бележки.

За да предадете по-късно телефонен разговор :

- **Ä** Отбележете деня и часа на разговора;
- **Ä** Отбележете името на лицето, с което разговаряте както и организацията, която представлява. Ако не го познавате, помолете го да каже името си буква по буква;
- **Ä** Отбележете отделните части на телефонния разговор, с кого е воден разговора, място, време, тема на обаждането и какво следва от него;
- **Ä** Ако става въпрос за определяне на среща не забравяйте да отбележите името на лицето, с което ще се срещате, както датата и часа на срещата.

ОБЩУВАНЕ	**В/ УМЕНИЕ ЗА ИЗСЛУШВАНЕ НА ОСТАНАЛИТЕ И САМИЯ СЕБЕ СИ** **В1/ Умение да оставиш другите да се изкажат (S1 + S2)** **В2/Умение да изслушваш другия (S1)** **В3/ Умение да вземаш предвид мнението на другите, за да разшириш собствените си представи**	СВ В1-В2-В3

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

Подготовка на упражнението

Предварително обучаващият трябва :

1/ Да направи запис на новините по телевизията или друго документално предаване, в които са включени няколко актуални теми.

2/ Да приготви затворени пликове съдържащи по една от темите от телевизионния запис. Всеки плик е предварително отбелязан с някаква буква.

Протичане на упражнението

ФАЗА 1: (Колективна работа)

1/ Преди гледането на записа, участниците се групират по 4-5.
По време на гледането всеки участник си води бележки за различните засегнати теми.
След като изгледат записа, обучаващият записва на дъската точния списък на темите разгледани в записа.

2/ Преди да започне второто гледане, обучаващият дава следните указания:
"Всяка група трябва да представи след второто гледане на записа събраните информации по една от темите на новините, както и коментар на всеки член на групата по тази тема."
Групите ще разполагат за това с 10 минути.
Учениците гледат отново записа.

ФАЗА 2: (Работа в под- групи)

1/ Един член на групата изтегля един от предварително подготвените от обучаващия пликове, в който се намират темите, по които всяка група трябва да работи.

Групите разполагат с 30 минути, за да работят по темата вписана в плика.
В самата група, всеки член представя пред другите членове на групата какво е запомнил и разбрал по темата и прави собствен коментар (собствена гледна точка).
Указанието е да се говори без да се прекалява, като се даде възможност и на останалите да представят своята гледна точка и тя да бъде изслушана.
Всеки трябва да се изкаже. Съвместно се прави обобщение по темата.
Всяка група си избира говорител, който трябва да представи пред останалите работата на своята група. За целта разполага с 5 минути.

ФАЗА 3:

Представянето се прави в азбучен ред на буквите написани върху всеки плик изтеглен от групата.

Всеки говорител разполага с максимум 5 минути, за да представи работата подготвена съвместно от групата.

След всяко представяне, съответната група посочва дали говорителят е представил добре тяхната работа.

Продължителност	Необходими материали
Обща продължителност: около 3 ч. **Фаза 1: около 45 мин.** **Фаза 2: около 30 мин.** **Фаза 3: 7 мин. на група** **Оценка: около 30 мин.**	• **Видеокасетофон, касета, телевизионен приемник** • **Пликове** • **Дъска**

Оценка:

Тя се отнася само за фаза 2, но се извършва едва след фазата на представяне.

1) Участниците, по групи, трябва да се самооценят като отбележат върху фишове раздадени от обучаващия, поведението, което те смятат, че са имали по време на работа в групата.

Примерен фиш:

Оценка на групата :……Дата :……	
Фамилия – Презиме :	
Моето мнение за работата ми	Мнение на групата
- Изслушвах другите - Оставях останалите да се изказват	

- Прекъсвах останалите - Само аз говорех - …	

2) Всеки участник написва имената си на фиша и след това го предава на своя съсед, за да се запознае с него.
3) Обучаващият се обръща след това към групите като ги пита дали има участници, които не са съгласни с написаното на фиша на техния съсед.
4) След това иска да уточнят с кои отговори не са съгласни, а също така и останалите членове да изразят мнението си.
5) Накрая всеки участник получава своя фиш и отбелязва оценката направена от неговата работна група, за да определят разликата между своята гледна точка и тази на групата.

Коментар:

Обучаващият е гарант за спазване на уважение и уравновесяване на гледните точки. Той внимава формулираните критични бележки да не са отправени към личността на определени участници, а към тяхната работа.

ОБЩУВАНЕ	В/ УМЕНИЕ ЗА ИЗСЛУШВАНЕ НА ОСТАНАЛИТЕ И САМИЯ СЕБЕ СИ В1/ / Умение да оставиш другите да се изкажат (S1 + S2) В2/ Умение да изслушваш другия (S1) В4/ Умение да беседваш (s1+s2)	СВ В1-В2-В4

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

Документът « Новият аудиовизуален пейзаж », който се намира на следващата страница се раздава на всеки участник.

ФАЗА 1 :

a) Индивидуална

Всеки участник разполага с 10мин. за съставяне на собствен списък.

b) На малки групи

Участниците се разделят на малки групи (от 3 до 5 души) и им се дават 15 мин. , за да направят общ списък.
(На края на тази фаза, на всяка група може да се зададе въпрос какво е улеснило и какво е затруднило вземането на общо решение).

c) Всички заедно

Участниците разполагат с 20 мин., за да изготвят общ списък за всички групи.

ФАЗА 2 :

a) Обучаващият приканва участниците да помислят върху това, което се е случило 1) в малките групи, 2) в крайното разискване (как са се организирали, дали всеки е могъл да вземе участие, дали са се изслушвали,…) и да се опитат да установят някакви правила на обсъжданията.

b) След това обучаващият приканва участниците на базата на представената схема да изкажат собственото си мнение.

ФАЗА 3 :

Упражнението завършва с изводи, които участниците са направили за самите себе си (развитие на представата си за водене на дискусии и обсъждане, установяване на собственото си поведение като организатор и за изслушване на другите, сравняване на поведението си при подобна предходна ситуация преживяна от него...) Всеки може да си води бележки, за да ги има предвид при други подобни ситуации.

Коментар :

F Упражнението е изградено на базата на три фази:
1) да придобиеш опит,
2) да го изживееш,
3) да го осмислиш в психологически план.

Продължителност	Необходими материали
Фаза 1: 60 мин. Фаза 2: 30 мин. Фаза 3: 15мин.	• 1/ Не са необходими никакви по-специални материали • 2/ За препоръчване е обучаващият да определи групите (групи от лидери и групи от по-притеснителни участници)

Нов аудиовизуален пейзаж

За да подобрят рейтинга си френските телевизионни канали решиха да използват като водещи на някои предавания известни лица от света на спорта и на шоу- бизнеса. Те са определили 11 предавания и 11 известни личности, но не са решили кой какво предаване ще води. Вие трябва да им предложите списък с вашите предложения за разпределяне на предавания и известни личности.

Известни личности		**TV предавания**
Д 2	(Музика)	Света на животните
Георги Мамалев	(Кино)	Въпроси за шампиони
Мария Гроздева	(Спортна стрелба)	Прогнозата за времето
Магдалена Малеева	(Тенис)	Детско предаване
Тоника	(Музика)	Кулинарно предаване
Христо Гърбов	(Кино)	Биг брадър
Христо Стоичков	(Футбол)	Дебати
Мария	(Музика)	Млади звезди
Наско Сираков	(Футбол)	ТВ новините в 20 часа
Нешка Робева	(Гимнастика)	Географско предаване
Боби Михайлов	(Футбол)	Културен справочник

Схема на обсъждането

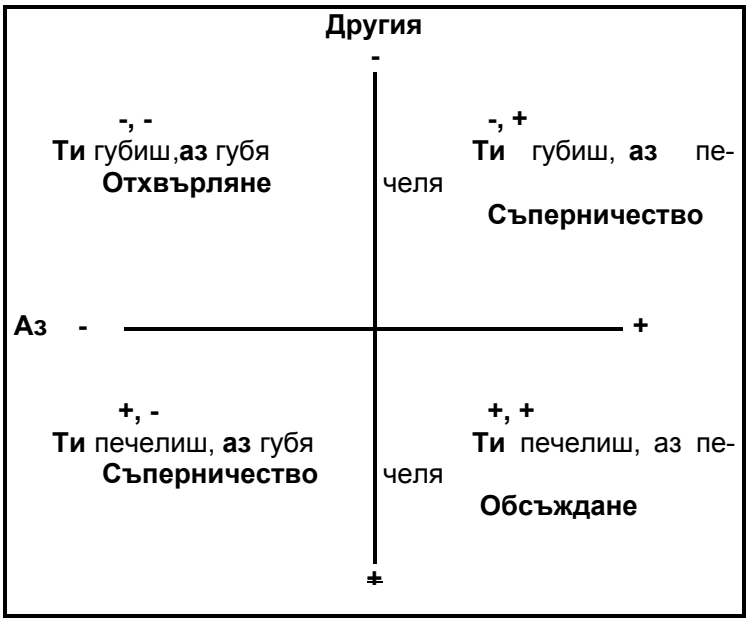

В живота аз ще заема позиция по отношение на ситуацията, в която съм. Това ще има последствия върху моето поведение към другите :

	« Ти печелиш, Аз губя »	**à** Аз ще съм в **съперничество** с другия
«	**Ти губиш, Аз печеля»**	**à** Аз ще съм в **съперничество** с другия
	« Ти губиш, Аз губя »	**à** Аз **отхвърлям** другия
	« Ти печелиш, Аз печеля	**à** Аз **обсъждам** с другия

ОБЩУВАНЕ	**В/ УМЕНИЕ ЗА ИЗСЛУШВАНЕ НА ОСТАНАЛИТЕ И САМИЯ СЕБЕ СИ** **В2/ Умение да изслушваш другия** **S2/ да обръщаш внимание на това, което чувстват другите**	СВ В2 S2

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

ФАЗА 1 :

Всеки участник разполага с две празни карти (картончета) и трябва върху всяка от тях да напише отрицателна формулировка, която той използва често или която не обича да му отправят. След това той поставя тези две карти върху маса, предназначена за това.

ФАЗА 2 :

1 – Всеки участник избира две карти от купчината и трябва да се опита да преформулира изразите, така че те да не са толкова обидни.
2 – Всеки един чете на глас първоначалния израз и след това преформулирания. Ако младежът изпитва затруднения, групата му помага да преодолее трудностите. На дъската се записват един срещу друг двата израза.

ФАЗА 3 : *(факултативна)*

Обучаващият предизвиква разговор за причините, които карат младежите да използват по-скоро отрицателни или по-скоро положителни изрази.

Продължителност	Необходими материали
Фаза 1 : 15 мин. **Фаза 2 : 30 мин.**	• **Карти** • **Дъска**

Коментари :

F Най-често младежите споделят, че използват готови изрази, без да се замислят за смисъла им, макар че всъщност не обичат и да ги чуват.

F Ако обучаващият усети момент на колебание, на присмех, неудобство, може да им помогне като спомене обичайни ситуации (в дискотеката, при сблъсък с шофьора на автобус, с друг шофьор, ако те карат, закъснение, получаване на лоша оценка...).

ОБЩУВАНЕ	**В/ УМЕНИЕ ЗА ИЗСЛУШВАНЕ НА ОСТАНАЛИТЕ И САМИЯ СЕБЕ СИ** **В2 Умение да изслушваш другия** **S2/ да обръщаш внимание на това, което чувстват другите**	СВ B2-S2

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

Предложеното по-долу упражнение, което се състои в това двама участника да нарисуват, без да говорят, е „синтетично упражнение върху комуникацията, подчертаващо нейната сложност и разнообразие”

ФАЗА 1 :

Целта е да се нарисува рисунка от двама участника, без да разговарят, на един и същ лист, като всеки рисува каквото смята за добре.

- Участниците образуват двойки (по взаимно съгласие) и след това си избират флумастери.

- Всяка двойка се настанява, където иска в стаята и работят в продължение на половин час.

- Участниците трябва да рисуват с различни цветове.

ФАЗА 2 :

Обучаващият приканва младежите да изразят нещо преживяно, почувствано и да представят това, което са искали да направят и какво мислят за това.

След това се обсъжда самото упражнение, какво ги е впечатлило и какво ще запомнят от това упражнение (обучаващият предупреждава, че не става въпрос да се критикуват рисунките....

За справка : " **Психологическо обучение на преподавателите**" от Жак НИМИЕ, Издателство ESF, 1996.

Продължителност	Необходими материали
Фаза 1 и 2 : 1 час 30 мин.	• Флумастери • Листи • Голяма стая

Коментар :

F Това упражнение, което позволява да се работи върху вербалните и невербални аспекти на комуникацията, позволява също да се „покажат психологическите явления за проекция, за разнообразна намеса в зависимост от представите на всеки един и следователно да се разкрие субективността на всички дадени или получени информации в една група”.
Обучаващият трябва да стимулира възможно най-голяма комуникация между тези, които са работили заедно.

F Това упражнение помага на участниците да осъзнаят някои аспекти на собственото си поведение.

Например :

- рисува само в един ъгъл на листа без да обръща внимание на това, което прави другия;
- или заема цялото място без да се интересува от това, което другият иска да прави;
- или да се съобразява изключително с рисунката на другия като участва в нея или като следва неговия модел;
- или да нарисува собствена рисунка, но като има предвид рисунката на другия.

Обучаващият поставя въпроси, с които подпомага участниците да разсъждават върху собственото си поведение и реакции, отношение към другия.

ОБЩУВАНЕ	**С/ ТОЛЕРАНТНОСТ И УВАЖЕНИЕ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ДРУГИТЕ** **С1/ Да се приемат различията** S1/ от социален и културен характер S2/ индивидуални черти S3/ образование S4/ вяра, собствено мнение S5/ по принадлежност към специфична група (квартал, семейство, отношения)	CC C1 S1-S2- S3-S4-S5

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

Тази тема не може да бъде третирана само с упражнения. Обучаващият има непрекъснатата грижа да и обръща внимание ежедневно и да възпитава в дух на толерантност към другите. Въпреки това, тук се посочват някои предложения за реакция в случаите, когато възниква проблем на нетолерантност в групата.

Предложения за работа

1 – Обучаващият предлага « брейнсторминг » (мозъчна атака) на младежите на базата на следните въпроси :

Защо не винаги сме толерантни ?
Защо критикуваме лесно другите ?
Как могат да се обяснят расистки реакции ?
Цел : да се осъзнаят собствените ни тенденции и настроения.

Някои предложения за отговори :

- Страх от различните от нас;
- От завист, ревност, желание за надмощие;
- Защото се чувства застрашен в собствените си религиозни, политически убеждения;
- Инстинктивна реакция, архаични страхове;
- Необходимост да се намери изкупителна жертва;
- Защото не обичаш себе си, изпитваш празнота и т.н...;
- От необходимост да се чувстваш по-възвишен (поради чувство на малоценност).

2- Обучаващият приканва към дискусия въз основа на някой филм, литературен текст, статия.
След това той би могъл да ги покани да споделят случки от своя живот на нетолерантност и да отговорят на следните въпроси : « *Защо се е случило това? Как е могло да бъде избегнато?* »
Цел : да се открие какво предизвиква нетолерантността и как да се избегне тя.

3 – Обучаващият предлага дейности, ситуации, които възпитават в дух на толерантност като :

- да предложи по-силните в дадена област да помагат на по-слабите;
- да се насърчават младежите да работят заедно, в малки групи, като групите се променят от време на време;
- да се осъществи някакъв малък проект, чрез който биха се изявили по-срамежливи или не толкова добри в други области;
- да се открият пет качества или компетенции за всеки един участник от групата.

Цел : да се развие поведение на толерантност.

4 – Обучаващият използва ситуации на нетолерантност в групата, в учебното заведение, за да накара младежите да се замислят.
Цел : да се реагира на нетолерантността, за да се покаже, че тя е неприемлива.

Ето няколко примера :

Две момичета, едната от Мартиника, другата от Гваделупа, не се понасят.
Обучаващият: «*Защо си така агресивна с М……..*?
G: «*Защото не мога да я понасям.*»
Обучаващият : «*Така ли, какво ти е направила?* »
G: «*Баща ми ми каза, че тези от Мартиника са тъпаци*»…..
Обучаващият сравнява реалността със стереотипите.

Младеж от Центъра за обучение е нарисувал пречупен кръст върху една кола.
Обучаващият : «*Какво ти става, че си надраскал така колата? Познаваш ли фашистката идеология ?* »
Бяло, но по-скоро комплексирано момиче казва на своята тъмнокожа, но по-скоро хубава съседка: « *Да не се мислиш за голяма красавица ?* » « *Не мисля, че съм грозна..*", отговаря то. Тогава първата се обръща към приятелката си „*Представяш ли си, тая чернилка се мисли за хубава* »!.

5 – Обучаващият може да предложи обсъждане на различните религии, смисъла на религиозните празници, различните национални облекла.
Цел : да осъзнаят младежите, че трябва да се уважават различията, че те се основават на различни култури, които имат положителни и отрицателни страни.
Може да се обсъди също така въпросът за ролята на мъжете и жените в собствената им култура и тази на другите култури. Интересно би било да се обсъди развитието на тези роли във времето.

ОЦЕНКА :

Развитието на толерантността би могло да се оцени чрез намаляване на агресивното поведение свързано с расови, религиозни, полови, идейни различия и чрез по-явната нагласа да се откъснат от самите себе си и да изслушват и другите.
« *Този, който се страхува, презира другите, за да не презира себе си за това, че се страхува и прехвърля върху другите причината за своя страх...Този страх в нас е животинска реакция, която трябва да се научим да владеем.*
Презрението и страхът са основните начини на поведение на расизма и до голяма степен те не са рационални, следователно не можем да ги елиминираме с разговор насочен към разума. Това е по-скоро работа на сблъсък с тъмната страна в нас, който може да позволи след като се достигне до тези дълбоки кътчета, да станем по-човечни. » Сесил ДЕЛАНОЙ ***" Другото аз "***- Списание на Жак ЛЕВИН (AGSAS).

« Расистите са убедени, че групата към която принадлежат, която може да се основава на религия, националност, език или всичко заедно е по-висша от другата ». Тахар Бен Желон.

Продължителност	Необходими материали
1 час за всяко предложение	Дъска, листи Флумастери Филм, книга, статия на тази тема

ОБЩУВАНЕ	D/ РАБОТА В ЕКИП D1/ Да приемаш работа в екип S2/ с всякакви хора	CD D1 S2

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

Целта на това упражнение е да се накарат младежите да приемат да работят с други младежи, които те не биха избрали.

Обучаващият предлага теми за обсъждане в малки групи от по 4-5 души.
Най-напред младежите се избират. След това обучаващият им предлага да се разменят при всяка нова тема.
Една и съща тема се предлага едновременно на всички групи.
Времето за обсъждане е от 8 до 10 мин. на тема, след което един представител на групата преразказва най-важното от дискусията за две минути.

Примерни теми :

- Каква е вашата представа за идеалните родители ?
- Какво мислите за "аферата Клинтън" ?
- Кои са професиите, които :
    - момичетата не искат да упражняват ?
    - момчетата не искат да упражняват ?
    - как си обяснявате това ?
- Какво мислите за GSM-те ?

ОЦЕНКА

В средносрочен план – да се подновяват случаите на екипна работа, в които младежите няма да имат право на избор на партньори (изборът се прави от обучаващия или чрез теглене на жребий) и да се следи дали младежите участват пълноценно в работата или имат поведение на отказ и противопоставяне.

Продължителност	Необходими материали
1 час	

Коментар :

F Това упражнение може да се отнесе към тези за изслушване (ролята на говорителя на групата) и на себеутвърждаване (желание да се изразиш).

ОБЩУВАНЕ	**D/ РАБОТА В ГРУПА** **D2/ Активно участие при работа в група** **S1/ по отношение на планиране и организация,** **S2/ отношение към останалите** **S3/ умение за владеене на собствените си реакции и емоции по отношение на членовете на групата** **S4/ проява на солидарност към членовете на групата**	CD D2 S1-S2- S3-S4

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

Поставяне в ситуация :

Става въпрос за предложение в рамките на групов проект за осъществяване на някаква публикация (тип мини-вестник, месечно издание...).

ФАЗА 1: *(Приблизителна продължителност : 15')*

На младежите се поставя задача да направят предложения, всеки на свой ред, за темите, които биха искали да бъдат разгледани в тази публикация. Обучаващият записва на дъската предложените теми.

ФАЗА 2: *(Приблизителна продължителност : 15')*

Всички участници избират 4 или 5 теми, които ще бъдат разгледани.
Останалите теми биха могли да бъдат разгледани в следващ брой.
В зависимост от предложените теми се сформират групи от по 4- 5 участника, като всяка група поема по една или две теми.

ФАЗА 3: (*Приблизителна продължителност : 45')*

Във всяка отделна група участниците трябва да се договорят за формата и съдържанието на разглежданите теми: вид на статията, анкета, репортаж, интервю, илюстрации, снимков материал.

ФАЗА 4: *(Припблизителна продължителност : до половин ден)*

Участниците са изпратени да търсят необходимите информации за разработка на темите, правене на анкети, снимки, интервюта, търсене на документация...

ФАЗА 5: *(Припблизителна продължителност : 1ч30')*

Разглеждане и оформяне на събраната информация. Поправки с помощта на учители.

ФАЗА 6: *(Припблизителна продължителност : до 2 ½ дни)*

Избор на формата, окончателно форматиране на компютър *(да се предвиди съответна програма).*

Отпечатване, принтиране или фотокопиране и разпространение на вестника.

Продължителност	Необходими материали
Припблизителна обща продължителност на проекта: От възникването на идеите до разпространението да се предвидят няколко седмици.	

ОБЩУВАНЕ	D/ РАБОТА В ГРУПА **D2/ Активно участие в работата в група** **S1/ по отношение на планиране и организация,** **S2/ отношение към останалите** **S3/ умение за владеене на собствените си реакции и емоции по отношение на членовете на групата** **S4/ проява на солидарност към членовете на групата**	CD D2 S1-S2- S3-S4

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

УЧИЛИЩЕН ВЕСТНИК

Беше осъществен един проект за създаване на малък местен вестник, изработен от учениците от едно училище. Работата се състоеше в това най-напред да се намерят теми, които могат да бъдат реализирани от ученици с по-ниско ниво на образование и които биха заинтересували читателите.

Първите избрани теми се отнасяха до предприятието като например: откриване на ръчно производство, интервю с директора, съвети за редактиране на CV или представяне на договор за стаж. За тази работа беше необходима намесата на учителя по литература, който оказа съдействие при съставяне на текст и оформянето на материалите на компютър. Чрез предварителната работа по форматиране, типографско оформление участниците добиха представа за това как изглежда печатарски макет. **Използването на компютъра** позволи на учениците да се докоснат до новите технологии и да се запознаят с тях. Тук трябва да се отбележи, че отношението „ученик- компютър" често води до познавателно деблокиране особено при ученици, изпитващи затруднения. Учителят по история и география запозна участниците с някои особености на медиите, свободата на пресата, сравнения между различно представяне на една и съща тема в различни медии, обективен анализ и т.н. Беше извършена и друга работа по изготвяне на досие по актуална тема (да се съберат всички статии за насилието, например) и това да бъде повод за разговор. Преглед на пресата, при който **един ученик изпълнява ролята на журналист** представящ информациите от седмицата се оказа допълнителна дейност, чрез която беше осъществена връзката между устно и писмено изказване.

Същият текст беше подложен на **правилата на писмената реч** с помощта на учителя по роден език. Той обсъди с тях реализирането на интервю, водене бележки, план на представяне и редактиране на добър литературен език, с правилен правопис. 1500 екземпляра от вестника бяха разпространени. Приносът на преподавателите се състоеше в насочване и подобряване на текстовете и предоставяне на учениците на средства за изява на собствените им възможности.

Медийният характер на продукта даде възможност за оценка на младежите и извън училище, в техните семейства и квартал. Завършената статия приличаше на създадена от реалната действителност, а не излязла от училище. Това беше училищна дейност със социална насоченост.

Това упражнение позволи на учениците, които приеха да участват в него да придобият нови умения от **училищен тип**: по правопис, история, география, информатика. Същевременно у тях бяха развити **социални умения** по повод търсене на информация за разглежданите теми. Такива умения са: изпълнение на

задачите в определения срок, ориентиране в пространството, свободно изразяване, умения да разбираш и да бъдеш разбран, да се вслушваш в себе си и в останалите.... От една страна този инструмент разви **самостоятелност** чрез задълженията и изискванията, които са необходими за правенето на вестник, а от друга страна завършеният продукт им позволи **да се утвърдят** развивайки различни аспекти на комуникацията.

През годините, изборът на теми се разви, така че да не се изпадне в хронично повторение, което би довело до загуба на интерес и оригиналност. Така например, една година темата беше историческа, а именно историята на градовете и селата, в които живеят учениците, като за целта те трябваше да разпитат кметовете и по-възрастните хора, за да напишат такава статия. По този начин, те неусетно се включиха в обществения живот на родното си място или там, където живеят.

На следващата година ние решихме да създадем собствен по-малък вестник, но само на учебния център. В него изборът на теми беше решен с възможно най-голяма свобода на действие. Тогава намерихме теми като „футболът през погледа на един ученик от центъра" или „лудостта на Манга", тези японски комикси, които завладяха малкия екран за поколението на 16-18 годишните. Или други теми като животът на един циркаджия, състезание по колоездене.

Този вестник съществува и днес и целта през настоящата година е да се направи WEB страница на професионалния учебен център, като по този начин ще се увеличат потенциалните и виртуални читатели, включвайки се по този начин в **динамиката на инструментите на третото хилядолетие.**

Разказано от Гюнтер ДИОЛО, обучаващ в центъра Ромили сюр Сен.

ОБЩУВАНЕ	D/ РАБОТА В ЕКИП D2/ Активен принос в екипната работа S1/ по отношение на задачи и организация	CD D2 S1

ХОД НА УПРАЖНЕНИЕТО

ФАЗА 1 :

В бюрото по труда двама младежи, доброволци си поделят различните сектори и преписват предложенията предлагащи договори за квалификация или професионален стаж за обучение.

ФАЗА 2 :

В бюрото по труда тези младежи си разменят бележките и следователно и секторите, за да проверят дали предложенията са правилно преписани.

ФАЗА 3 :

При връщането си в C.I.P.P.A. (Център за Професионално интегриране чрез Редуване), двамата младежи предават тази информация на целия клас, като ги записват на дъската.

ФАЗА 4 :

Бележките остават на разположение на всички, окачени на коркова дъска.

Продължителност	Необходими материали
1 час в Бюрото по труда **5 мин. за предложение за представяне в C.I.P.P.A**	• Листи • Химикал • Коркова дъска